

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1864.

ΤΟΜΟΣ ΙΕ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 347.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΗΠΕΙΡΟΥ.

Κύριε Συντάκτα τῆς Πανδώρας.

Πρό ἡμερῶν ἀναδιφῶν τὰ διασωθέντα ἔγγραφα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ ἐπισήμου ἀγωνιστοῦ, εἶδον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ χειρόγραφον, ἐξεσχισμένον, σσηπὸς τὸ πλεῖστον καὶ σητόδρωτον, ἕπερ, περιεργεῖα κινούμενος, παρέλαβον πρὸς ἐπιμονωτέραν ἐξέτασιν.

Τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον εἶναι, οὕτως εἶπεῖν, σκελετός, ὃν τις τῶν περὶ τὸν Ἄλῃ-Πασᾶ τῆς Ἡπείρου ἡμετέρων ἐσχέδιασε, προτιθέμενος ἵνα συγγράψῃ λεπτομερῆ ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου, ἀρχόμενος ἀφ' ἧς ἐποχῆς τελευτᾷ τὸ ὑπὸ τῶν μοναχῶν Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ γνωστὸν χρονικὸν Ἰσως δὲ καὶ γενικωτέρας ἱστορίας συγγραφὴν ἐμελέτα ὃ ἐν λόγῳ συγγραφεύς, ὡς τοῦτο δηλοῦται μοι ἐκ τοῦ τοῖς ἐντετυξομένοις ἀδελφοῖς ἀτελοῦς προοιμίου του.

Ὁ συγγραφεύς, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῆς ἐντελοῦς γνώσεως τῶν περιγραφομένων μερῶν, εἶναι Ἡπειρώτης, ζῶν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἄλῃ-Πασᾶ καὶ οἰκίτος τῆς σατραπείας. Τὸ χρονικόν, ἐάν ἐπεξεργάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφεύς, πολλάς λεπτομερείας περὶ τοῦ βίου τοῦ αἰμοδύρου σατραπῆος καὶ τινὰς ἄλλας εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου ἀφορώσας παραδόσεις εἰδότες, ἀναμφιλέκτως ἤθελεν εἶσθαι πολύτιμον· ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν λόγῳ ἠκρωτηριασμένα καὶ ἀτυνάρτητοι σημειώσεις φαίνονται μοι ἔχουσαι τι τὸ ἐνδιαφέρον.

Ἡ ἱστορία τοῦ νέου τούτου τῆς Ἑλλάδος Τισσαφέρουος λίαν ἐνδιαφέρει τὸν Ἑλληναμὸν, μεθ' οὗ στενωτάτα συνδέ-

εται. Τίς γινώσκει οἷα ἤθελεν εἶσθαι ἡ τύχη τοῦ πολυτλήμονος ἡμῶν ἔθνους, ἐάν τὸ τέρας ἐκεῖνο, θεῖα εὐδοκίᾳ, δὲν ἀφηρηπάζετο κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ φοίνικος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας; Καὶ ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Ρουκουεῖλλ ὀπωσοῦν λεπτομερῆς ἐξιστόρησις τῶν κατὰ τὸν Σατραπῆν ἐκεῖνον, δὲν φέρει ἀπανταχοῦ τὴν σφραγίδα αὐστηρᾶς ἀληθείας, διότι ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος φιλέλληνας, ῥωμαντικὸς μᾶλλον ἢ ἀπαθὴς ἱστορικὸς, ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ποιητικοῦ του οἴστρου γράφει, ἀνέπλασε κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ γεγονότα. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰδραὶμ Μανζοῦρ ἐφέντη, (1) διοικητοῦ τοῦ μηχανικοῦ ἐν τῇ ὀπηρεσίᾳ τοῦ ἐν λόγῳ σατραπῆος, αὐτοκαλαυμένη συμπλήρωσις τῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Πουκεδίλλ γραφέντων, δὲν ἐνδιαφέρει τὸν Ἕλληναμὸν, διότι ὁ ἀρνησιθρησκὸς Ἄλβανὸς οὔτε μνηστὴν ποιεῖται περὶ Ἑλλάδος καὶ Χριστιανισμοῦ. Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἄλβανοῦ Χατοῦ-Σερχάνη ἑμμετρος ἱστορία τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ, ἀρκετὰ ὀγκώδης, περιέχει μὲν ἱκανὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ σατραπῆος τούτου, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διδλοιοθήκῃ ἀνεκδοτὸς μένουσα, βόρᾳ μυῶν καὶ σκολήκιων γενήσεται, διότι οὐδεὶς τῶν καλλῶν σοφῶν μας ἀπηξίωσε ἀλέμματός τινος αὐτῇ, ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τὴν γλωσσικὴν ἐποψίν ἀρκετὰ περίεργον οὔσαν, ἅμα δὲ διὰ τὰς κωμικὰς ἐκφράσεις τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰς ἐξ ὑπερχειλίζοντος φανατισμοῦ γελοίας ἰδέας περὶ Ἑλλάδος.

Καλὸν ἤθελεν εἶσθαι, ἂν οἱ ἔχοντες σημειώσεις ἢ ἔγ-

(1) Mémoires sur l'Albanie, Paris 1828. Ἡ ἐν Παρισίοις τυπωθεῖσα βιογραφία τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ ὑπὸ Beauchamp εἶναι ἀντιγραφή τοῦ Πουκεδίλλ· ἕτεραί δὲ λεπτομερείαι περὶ τούτου ὑπάρχουσιν εἰς τὰς περιηγήσεις τῶν Ἀγγλων Smart-Hughes, καὶ Holland.

γραφα, ἢ ἐνθυμούμενοί τι περὶ τοῦ Ἄλλῃ Πασᾶ νὰ τὰ καταδώσωσιν εἰς τὴν δημοσιότητα, διότι οὕτω θέλει καταρτισθῆ ἀκριδῆς ἱστορία τοῦ Σατράπου ἐκείνου, ἔστις δι' ἀλληλουχίας ἐγκλημάτων ἀπεχαιρέτισε τὴν πενιχρὰν καλύσθην τοῦ Τεπελεν, ἐμολύνα τὰ Ἰωάννινα δι' ἀνηκούστων κακουργημάτων, ἠξιώθη τῆς προσοχῆς ἔλου τοῦ κόσμου, καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἔτρεμον Σουλτάνοι καὶ Ῥαγιάδες, Χριστιανοὶ καὶ Τούρκοι.

Ἰσως ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην τὸ ἐν λόγῳ χρονικόν, ὅπερ εἶναι γεγραμμένον εἰς φύλλον ἐπὶ χάρτου χονδροῦ, ἀπολέσαντος τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ λευκότητα ἕνεκα τῆς ἐπηρείας τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ πεσόντων ὑγρῶν, διὰ μεγάλης δὲ προσοχῆς καὶ κόπου ἀντεγράφη, περιέχει τὸ ἐνδιαφέρον ἐὰν δὲ καὶ ἡμεῖς, κύριε συντάκτα, παραδέχησθε τοῦτο, δημοσιεύσατε τὸ ἐπισυνημμένον ἀντίγραφον εἰς τὰς στήλας τῆς Πανδώρας.

Προσδέξασθε τὴν πρὸς ὑμᾶς διαθεδαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΛΘΑΣ

φοιτητής.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τοῖς ἐντευξομένοις ἀδελφοῖς.

Ὅχι μόνον οἱ πολυμαθεῖς καὶ φιλομαθεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἰδιώταις καὶ ἀμαθεῖς γνωρίζουν πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἱστορία εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν· διὸ ἐξ ἀπεράντων αἰώνων, εἰς κάθε καιρὸν οἱ πολυμαθεῖς καὶ φιλομαθεῖς κάθε ἔθνους δὲν ἐλειψαν γράφοντες καὶ ἱστοροῦντες τοῦ γένους των τὰ ἔργα, καὶ κατορθώματα καὶ τὰ ἴδια τοῦ ἐκάστου ἔθνους καὶ ὅσα ἐκρέμαντο καὶ ἐξήρτηντο ἀπὸ τὴν διοικήσιν τῶν ἡγεμόνων των καὶ βασιλευόντων. Ἡ πρώτη ἱστορία ἔλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι ἐκείνη τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἔθνους.

(ἔπεται ἐξ ἀγραφῶν σελίδες.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΣΟΤΣΙΑΣΑΝΤΩΝ ΣΠΑΙΔΩΝ

ΕΝ ΤῆΙ ΗΠΕΙΡῶΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ

ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ.

—οο—

Μετὰ τὴν ἀποθιώσιν Θωμᾶ τοῦ δεσπότη Ἰωαννῖνου καὶ τῆς Ἠπείρου, τοῦ καὶ ἀλβανοκτόνου ἐπονομασθέντος, (1) καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ τοῦ ἀπὸ Κεφαλληνίας Ἰζᾶου καὶ τῆς ἀπὸ Τρίκκης τῆς Θεσσαλίας δεσποίνης, ἔμειναν οἱ Ἰωαννῖται δίχως αὐθέντην, ἀπειλούμενοι ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τὸν Σινᾶν πασσᾶ, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἄρτας ἀπὸ τὸν τῆς αὐτῆς δεσπότην τὸν ἀλβανίτην Σπά-

(1) Ὑπάρχουσιν ἐσοδεσμένα: ὡς διορθωθέντος τοῦ κειμένου ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἰωαννῖτης Κουδάρης οἱ Ἰωαννῖται ἤφεραν ἀπὸ Κεφαλληνίαν κάποιον Ἰζᾶου, ὁποῦ καθὼς φαίνεται ἦταν πρίγκηψ Ἰταλός.

ταν· καὶ ἐν ἀκαταστασίᾳ καὶ ἀναρχίᾳ εὐρισκόμενοι, καὶ ἀπὸ τοὺς φόβους τῶν ῥηθέντων δύο ἐχθρῶν καὶ μᾶλλον ἀπὸ τοὺς χωργιάταις τῆς ἐπαρχίας (ὅτι ὅσα χωρία ἦταν τῆς φαμελίας τοῦ δεσπότη, μὴν ὄντας αὐθέντης τους, νὰ δώσουν τὸ εἰσόδημα, τὸ ἐκρατοῦσαν αὐτοὶ καὶ ἐκκλοκυβερνῶντο) τοῦτο βλέποντες οἱ χωριάταις τῶν ἀρχόντων ἀπροστάτησαν καὶ αὐτοὶ καὶ δὲν ἤθελον νὰ δώσουν τῶν αὐθέντων τους τῶν ἀρχόντων τὸ ἀπαρθενοῦν εἰς αὐτοὺς εἰσόδημα, καὶ θέλοντες νὰ τοὺς βιάσουν οἱ ἄρχοντες, ἐνώθησαν οἱ τοῦ δεσπότη χωριάταις μετὰ τοὺς χωριάταις τῶν ἀρχόντων καὶ ἄρχισαν τὸν πόλεμον κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἐπολιόρησαν εἰς τὸ κάστρον· καὶ ἐκατήνησαν οἱ δυστυχεῖς ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ τῆς πόλεως εἰς ἀπελπισίαν· καὶ σκέψεως γενομένης παρ' αὐτῶν ἐπρόκρινεν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν δυνατώτερον ἐχθρὸν ἀπὸ τοὺς δύο· καὶ ἀκούοντας ὅτι ἡ Θεσσαλία, ὁποῦ πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Τούρκους, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ δώσουν ἕνα ὄλωρ τὸ κάθε ὀσπήτιον, ἀπερνοῦσαν πολλὰ καλὰ μετὰ τοὺς Τούρκους καὶ ἡσυχᾶ, ἀπεφάσισαν κοινῶς ὅλοι οἱ πολῖται τῶν Ἰωαννίνων νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς Τούρκους, ὅθεν ἐκλεξάν τεσσάρους ἀπὸ τοὺς πλέον ἐγκρίτους ἄρχοντας καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην πρὸς τὸν ἐκεῖσε Χαλήλ πασσᾶν, ὅστις ἦτον ὁ πληρεξούσιος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους εἰς τὴν Θεσσαλίαν· ἦτον (οἱ ἀπεσταλμένοι) αὐτοὶ ἀπὸ τὰς κάτωθεν φαμελίας ἕνας Λαληπαρᾶς (ἐτούτη ἡ φαμελιά σώζεται ἕως τὴν σήμερον, ὅμως ἐτούρκευσεν ἐξ αἰτίας ὁποῦ κατωτέρω θέλει εἰπῶ) ἕνας Περθάνος (σώζονται ταύτης τῆς φαμελίας 4 θυγατέρας τοῦ ὕστερου ἀρσενικοῦ) ἕνας Πουγδουρῆς (σώζεται ἕνας καὶ ἀπὸ τούτη τὴ φαμελιά) καὶ ἕνας Παπούλης (ἐτούτη ἡ φαμελιά ἐσδύσθη, καὶ δὲν σώζεται). Φθάσαντες ἐτούτοις εἰς Θεσσαλίαν ἐπροσκύνησαν τὸν Χαλήλ πασσᾶν καὶ ὑπετάχθησαν εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, μετὰ τὰς ἰδίαις συνθήκας τῶν Θεσσαλῶν· ἐπῆραν καὶ 7 Τούρκους εἰς σημεῖον ὑποταγῆς, καὶ τοὺς ἔφεραν μαζὴ τους εἰς Ἰωάννινα. (Ἄγραφος ἡμίσεια σελίς).

Λεῖπει ἡ προηγουμένη μία σελίς.

Τὸ ὀτζάκι τοῦ Τεπελενιοῦ εἶχε καὶ κωμοπόλεις χριστιανικὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸ Χόρμοβο, Λύμποβο, Λέκλη καὶ Ρέντῆ (ἐτούτα τὰ χωρία τὰ ὀνομάζουσι κακῶς ὅλα Ρίζα ἢ Ριζῶται καὶ ἐγκάτοικοι) ἡ πρωτίστη ὅμως αὐτῶν ἦτον τὸ Χόρμοβο· ἐτούταις αἱ κωμοπόλεις ἐδίδαν (λεῖπει) γρόσια τὸ ὀσπήτιον τὸν καθέκαστον χρόνον καὶ ἄλλο δόσιμον δὲν εἶχαν· δηλαδὴ μῆτε χαράτζι, μῆτε δεκατιά, μῆτε χρονικόν τινα ἄλλο δόσιμον ὡς πληρόνουν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ὑπήκοοι τῆς Τουρκίας, ὅπου κακῶς τῶρα τὸ κράζουσι χρέη· ἦταν ὅ-